

רמב"ם פ"א ה"א: נשים ועבדים וקטנים פטורים מתלמוד תורה.

עיינ מגילה (כ"ג.) ת"ר הכל עולים למנין שבעה אפילו אשה, הרי שהברייתא נקטה כי אשה עולה למנין שבעה קרואים, וכתבו התוס', ראש השנה (ל"ג. סוף ד"ה הא), דאף מברכות כשעולות לתורה, ומשמע דאפילו בסוף שבעה קרואים חותמת היא בתורה ומברכת לאחריה ומוציאה בברכתה את כל הקרואים.

והקשה הטורי אבן (מגילה שם ד"ה הכל) איך אשה מברכת ומוציאה בברכתה את הקרואים והא אשה פטורה מת"ת וכל שאינו מחויב בדבר אינו מוציא אחרים י"ח.

עוד קשה, עיינ שו"ע או"ח סי' מ"ז, סעיף יד שכתב המחבר "נשים מברכות ברכת התורה". הרי דהמחבר פוסק דנשים מברכות ברכת התורה אע"ג דלדעתו (עי' או"ח סי' תקפ"ט סעיף ו') נשים אינן מברכות על מצות עשה שהזמן גרמא שהן פטורות הימנה. וקשה, מ"ש ת"ת משאר המצות?

כתב מו"ר (שעורים לזכר אבא, ח"ב, עמוד צו) בשם הגר"ח ז"ל: "אין ברכות התורה תלויות בחובת הגברא כי אם במעשה לימוד וחפצא של תלמוד תורה". והוסיף מו"ר לבאר יסוד תקנת קריאת התורה בציבור, ואמר שאין תקנת קריאת התורה מיוסדת על ההלכה של שומע כעונה, אלא על דין אחר, והוא קיום תלמוד תורה בציבור. אין הקריאה חלה ביחס לכל אחד ואחד מן הציבור, רק דרוש חפצא של קריאה בציבור, ואם הוא מתקיים, הציבור יוצא ידי חובתו. לפיכך אין חובת הגברא או פטורו חשובים, אלא הכל תלוי בעצמה של הפעולה. אם נוצר חפצא של קריאת התורה, הציבור יוצא, אפילו אם הקורא לא היה חייב במצוה זו. לכן אשה עולה למנין שבעה, משום שאע"ג שהיא פטורה ממצות תלמוד תורה, מ"מ לימודה וקריאתה מהוה חלות שם תורה.

ועי' בספר "עמק ברכה" לרב אריה פומרנצ'יק (סי' א') שאף הוא הביא תירוץ זה בשם הגר"ח, דברכת התורה אינה על מצות ת"ת אלא על התורה גופא, דתורה צריכה ברכה. וזהו דילפינן מ"כ שם ה' אקרא הבו גודל לאלוקינו", דתורה צריכה ברכה, עי"ש.

ועי' ירושלמי כתובות (סוף פרק שני) "א"ר זעירא בשם רב ירמיה העבד עולה משבעה קרייות", כלומר שעולה לתורה ממנין שבעה הקרואים. ועי' רמ"א או"ח סימן רפ"ב סעיף ג' שכתב: "ודין עבד כנעני כדין אשה", דהיינו שפסק כהירושלמי דעבד עולה למנין שבעה. אלא דמלשונו משמע דלכתחילה אין להעלות עבד לקרוא בתורה כמ"ש המחבר (שם) לענין אשה. אולם, עי' הגהות הרב יעקב עמדין, מודפס בסוף מסכת כתובות (דף כ"ח:), דכתב: "מסברא דעבד עדיף מאשה, דדוקא באשה איכא משום כבוד הציבור לכתחילה, משא"כ עבד". דהיינו דעבד אף לכתחילה עולה. נפשוט דעבד העולה תורה מברך, אע"ג דפטור הוא ממצות ת"ת, כמ"ש הרמב"ם כאן. וצריך לומד כדברי הגר"ח הנ"ל דקריאת התורה וברכותיה נתקנה לא אחובת הגברא אלא על עצם החפצא של תורה, ועבד אע"ג דאינו חייב בתורה, מ"מ לימודו מהוה חפצא של תורה, וכמו שנתבאר.